

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ
ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СИЛ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Матеріали
VII всеукраїнської науково-практичної конференції
29 листопада 2021 року

Харків

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР**

**“АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ
ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ
БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ”**

**Матеріали VII всеукраїнської науково-
практичної конференції**

29 листопада 2021 року

Харків

Актуальні аспекти психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України: Матеріали VII всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 29 листопада 2021 року). Харків : Національна академія Національної гвардії України, 2021. 322 с.

Оргкомітет конференції:

Голова оргкомітету – І.І. Приходько, доктор психологічних наук, професор, начальник науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України, полковник.

Заступник голови оргкомітету – О.С. Колесніченко, доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, начальник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

Відповідальний секретар оргкомітету – А.А. Лиман, науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України Національної академії Національної гвардії України, капітан.

У збірнику представлено наукові доповіді та повідомлення, в яких узагальнено досвід здійснення психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України в екстремальних умовах.

Публікується за матеріалами VII всеукраїнської науково-практичної конференції “Актуальні аспекти психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України”, проведення якої організовано Національною академією Національної гвардії України (29 листопада 2021 року).

Матеріали конференції будуть корисними науковцям, викладачам вищих навчальних закладів, психологам-практикам, керівникам і працівникам силових структур.

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів. За достовірність представлених матеріалів відповідальність несуть автори.

значущих сфер держави і забезпечення інформаційно-психологічний тиску на сили безпеки і оборони противника з намаганням перемогти без застосування зброї. Важливішою складовою морально-психологічного забезпечення підготовки та застосування силових компонентів сектору безпеки та оборони України має бути урахування в інформаційно-пропагандистському та психологічному забезпеченні встановленого змісту я-схеми суб'єкта-професіонала, з метою надбання ним дійсно базових когнітивних репрезентацій щодо готовності виконання небезпечних службово-бойових завдань.

Синтез форм і способів озброєної боротьби сприяє визначенню складного комплексу загроз та небезпек, що пов'язані із зміною співвідношення внеску окремого різновиду боротьби в контексті трансформації сучасних конфліктів від лінійної до нелінійної парадигми війни. Для сучасної наукової розробки залишаються актуальними уточнення уявлення про етапи обробки інформації, визначення обсягу власної суб'єкту-професіоналу системи обробки інформації та особливостей кодування інформації для створення адекватної моделі діяльності в сфері безпеки і оборони країни.

Сучасні теоретико-методологічні засади дослідження викликів та загроз національній безпеці зумовлюють необхідність корегування теорії та практики будівництва та реформування вітчизняного сектору безпеки та оборони, в якому особливої ваги набуває морально-психологічне забезпечення професійної діяльності особового складу Збройних Сил України.

Балабанова Любов Матвіївна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології діяльності в особливих умовах, Національний університет цивільного захисту України (м. Харків)

Пономаренко Іван Володимирович, ад'юнкт кафедри психології діяльності в особливих умовах, психолог сектора психологічного забезпечення, Національний університет цивільного захисту України (м. Харків)

Толерантність до невизначеності рятувальників при нестандартних ситуаціях

При виконанні завдань за призначенням працівники Державної служби України з надзвичайних ситуацій постійно перебувають в екстремальних умовах, які включають в себе багато різноманітних нестандартних ситуацій. Особливо стосується рятувальників, водіїв автомобілів, диспетчерів, водолазів, співробітників піротехнічних підрозділів, підрозділів радіаційного, хімічного та біологічного захисту, газодимозахисної служби.

У “Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій” затвердженого Наказом Міністерства внутрішніх справ України № 747 від 31 серпня 2017 року термін “екстремальні умови” вживається у такому значенні: “екстремальні умови – виняткові, особливі, надзвичайні обставини, що загрожують життю і здоров'ю людей, мають вплив стрес – факторів, сприймаються та оцінюються як небезпечні, складні,

безвихідні ситуації, унаслідок чого підвищують тривожність, емоційну напруженість, створюють психотравмуючий вплив на психіку людини [1]”, що свідчить про те що, рятувальник повинен бути толерантним до невизначеності при нестандартних ситуаціях.

На сьогодні, завдяки, багатьом представникам різних наукових напрямів створено достатню кількість літературних джерел по вивченню толерантності до невизначеності, які відображають різноманітність теоретичних та методологічних підходів, але жодного разу не було розглянуто вплив даного феномену на рятувальників при нестандартних ситуаціях у підрозділах Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Толерантність до невизначеності тісно пов'язана з описом характеру невизначених стимулів та причин виникнення невизначеної ситуації.

Вчений Баднер виділяє три характеристики невизначеної ситуації: новизна, складність, нерозв'язність. Відповідно виділяє три типи невизначених ситуацій: 1) нова, невідома, нестандартна ситуація, яка обумовлена недостатньою кількістю або відсутністю стимулів/подразників; 2) комплексна, яка вміщує дуже багато стимулів/подразників; 3) суперечлива, тобто, яка містить суперечливі стимули/подразники [2].

В працях українських вчених Є. Носенко, М. Шаповал [3] тлумачать толерантність до невизначеності як здатність людини відчувати позитивні емоції в нових, неструктурованих ситуаціях, сприймаючи їх не як загрозові, а як такі, що містять в собі виклик. За результатами дослідження встановлено, що юнаки і дівчата з високим рівнем креативності більш терпимі до невизначеності, позитивно ставляться до проблемного оточення, відкриті новому досвіду.

При нестандартних ситуаціях часто виникають ситуації невизначеності, які можна поділити на внутрішні та зовнішні. Внутрішні ситуації невизначеності пов'язані з внутрішніми протиріччями рятувальника, що виникають в процесі когнітивної побудови і осмислення образу нестандартної ситуації, суб'єкт – суб'єктних відношень, побудові ієрархії смислів професійної діяльності, побудови особистісної Я-концепції. Зовнішні ситуації невизначеності виникають при взаємодії із зовнішнім середовищем, тобто нестандартною ситуацією, яка характеризується динамічністю, мінливістю, непередбачуваністю, а також визначається поліфункціональністю професійної діяльності рятувальника. Нестандартні ситуації спонукають до ситуації вибору, яка характеризується обмеженістю знань як суб'єктивного, так і об'єктивного характеру. Приймати рішення в ситуації невизначеності означає здійснити вибір, що припускає опору людини на весь свій інтелектуально – особистісний потенціал. Прийняття рішення у нестандартній ситуації це реконструкція процесу або процедури переходу від множинності альтернатив до одиничності дії, в даному випадку рішення, що призводить до усунення невизначеності. Факторами прийняття рішень у ситуації ризику є суб'єктивістська позиція і ситуаціонізм, які залежать як від впливу зовнішнього середовища, так і від особистості людини.

Отже, психологічний супровід виконання завдань за призначенням включає комплекс заходів з підтримання оптимального стану психічного здоров'я осіб рядового і начальницького складу, рятувальників та працівників під час виконання завдань за призначенням шляхом формування психологічної стійкості до впливу стресових чинників, психологічної готовності до виконання завдань за призначенням та запобігання виникненню негативних психічних станів [1] і вимагає від рятувальника психологічного розвитку толерантності до невизначеності при нестандартних ситуаціях.

Список посилань:

1. Наказ МВС України від 31.08.2017 року “Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій”.
2. DeRoma V.M., Martin K.M., Kessler M.L. The relationship between tolerance for ambiguity and need for course structure. *Journal of Instructional Psychology*. 2003. № 30. P. 104–109.
3. Носенко Е., Шаповал М. Толерантність до невизначеності як системоутворювальний особистісний чинник творчої обдарованості. *Психологія і суспільство*. 2002. № 1. С. 97–106.

Баришевська Аліна Петрівна, науковий співробітник наукового відділу досліджень та впровадження інноваційних технологій наукового центру проблем виховання доброчесності та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського (м. Київ)

Доброчесність як елемент запобігання корупції в Міністерстві оборони України та Збройних силах України

Корупція є суттєвою перешкодою для розвитку, безпеки та стабільності сучасних суспільств. Вона знижує довіру до державних установ і підриває боєздатність Збройних сил, а у сфері безпеки взагалі покладає важкий тягар на життя суспільства. Вона відволікає кошти держбюджету, не даючи вкладати їх в освіту, охорону здоров'я, інновації та розвиток. Саме тому важливим є пошук шляхів позбутися цього, де варіантом покращення ситуації є запровадження Кодексів доброчесності в діяльності сектору безпеки. [1, с. 252]

Так в березні 2017 року Міністр оборони України затвердив Кодекс доброчесної поведінки та професійної етики військових посадових осіб, державних службовців та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Положення Кодексу базуються на нормах Конституції України, антикорупційного законодавства України, рекомендаціях Конвенції ООН проти корупції (ратифікованої Законом України № 251-V від 18.10.2006), інших документах ООН і Ради Європи, а також вимогах законів України “Про державну службу”, “Про запобігання корупції”, Статутів Збройних Сил України та інших нормативно-правових актів.

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	3
РОЗДІЛ 1 ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ	4
Александров Ю.В. Загальна характеристика копінг-поведінки в психології та її застосування в роботі правоохоронців	4
Бабак С.А., Круть П.П. Морально-психологічний стан військового професіонала в умовах ліміальності суспільного буття: соціально-когнітивний вимір	7
Балабанова Л.М., Пономаренко І.В. Толерантність до невизначеності рятувальників при нестандартних ситуаціях	9
Баришевська А.П. Добросовісність як елемент запобігання корупції в Міністерстві оборони України та Збройних силах України	11
Білоножко І.Г., Селюкова Т.В. Деструктивні установки в процесі взаємодії фахівців ДСНС України	14
Волков А.Я., Нікітіна І.П. Human adaptation to different living conditions	18
Воробйова І.В. До питання гендерної компетентності психологів	21
Данилюк І.М. Проблема адаптаційних можливостей військовослужбовців військових частин Національної гвардії України до умов службово-бойової діяльності	25
Журавльова Д.О., Гіденко Є.С. Ризики які виникають в роботі поліцейського	28
Ізбаш С.С., Пастушенко О.М. Аналіз мотиваційного компоненту психологічної структури медіаграмотності майбутніх військових психологів	30
Кердивар В.В. Життєва задоволеність як передумова ефективної адаптації внутрішньо переміщених осіб	35
Колесніченко О.С. Професійний та особистісний потенціал керівників підрозділів Міністерства внутрішніх справ України	37
Лапкін А.В. Психологічні якості кандидатів на посаду прокурора	41
Луцак О.О., Гринзовський А.М., Калашченко С.І., Драпей І.М., Федосов Ю.О., Мартиненко С.О. Задоволеність навчанням як психологічний чинник в формуванні професійних компетентностей майбутніх офіцерів Медичних сил Збройних сил України	44
Медведєва О.В. Гендерні особливості феномена лідерства в діяльності Національної поліції України	47
Меркулов М.О., Нікітіна І.П. Psychology of behavior in a crisis situation	51
Мироненко А.О., Токар А.А. Особиста психологічна безпека в екстремальних умовах	53
Морозова Л.В. Мотивація як важлива складова навчально-професійної діяльності та самоосвіти курсантів	55
Приходько В.С. Інтерпретація поняття “особистість” для формування майбутнього фахівця	57

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**Актуальні аспекти психологічного
забезпечення професійної діяльності сил
безпеки та оборони України**

**Матеріали VII всеукраїнської науково-практичної
конференції**

Друкується в авторській редакції

*Відповідальний за випуск: Колесніченко О.С.
Комп'ютерна верстка: Лиман А.А.*

Формат паперу 60x84/16. Ум. друк. арк. 10,2. Тираж 150 прим. Зам. № 57.

Видавець і виготовлювач Національна академія НГУ.
м-н Захисників України, 3, м. Харків, 61001.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2799 від 22.03.2007 р.

